

מכתב לקורא

קורא יקר,

בקיץ שעבר, בכנס בינלאומי בנושא הורות, היה לי העונג להשתתף בשםינו של דרי גורדון ניופילד, בנושא האהוב עליו - למה ואיך אפשר לשמור על קשר בריא עם ילדים.

כשקראתי את ספרו החדש, "אייחזו בילדיכם מודיע הורים צריכים להיות חשובים יותר מחברים", שכתב יחד עם דרי גאבר מאטה, הבנתי אתחשיבות העצומה של ספרו לתרבות שלנו בישראל. חשתי שחייבים לתרגם אותו ולהוציאו לאור בעברית.

"אייחזו בילדיכם מודיע הורים צריכים להיות חשובים יותר מחברים", מביע את המהות של ליף סנטר. הוא הקו המקשר בין כל התובנות והכלים בכל הספרים ובסדראות שלנו. הוא מבהיר מודיע תקשורת רגישה חשובה ועילה כל כך ביצירת הרמונייה בקשרים הבינניים בבית ובחברה. הספר ממקד את התפקיד הטבעי והנכון של הורים וילדים, אלה ביחס לאלה. הוא מסביר כיצד תרבות וערבים מועברים מדור לדור. הוא מתՐיע על הבורות והמכשולים בדרך, הגורמים לנו להתבלבל וללכט לאיבוד בגידול ילדים. הוא מזכיר אותנו לעצמנו - לאינטואיציה הבריאה שלנו וליכולתנו להחליט מה נכון ומה לא נכון עבור משפחתנו.

"איחו בילדיכם מדוע הורים צריכים להיות חשובים יותר מחברים", יפתח לכם את העיניים. תראו את הדרך הנכונה והפשוטה לגידול ילדים. תבינו גם מדוע דבר פשוט כל כך יהיה כל כך מסובך.

בליף סנטר, אנו מקווים שהספרייה, הסדנאות והדיסקים שלנו יסייעו לכם בתפקידכם כהורים, ויהפכו את תפקיד ההורות למספק ומהנה, כפי שנועד להיות. נשמה לשמעו מכם. אם יש לכם רזונות, הצעות, או שאלות, אפשר להתקשר אלינו דרך האתר שלנו, הדואל או הטלפון.

שלכם,

שורשה הימן

לייף סנטר
"כי ילדים זה לכל החיים"

איחזו בילדים

מדוע הורים צריכים להיות
חשוביים יותר מחבריהם

דר' גורדון ניופילד ■ דר' גברור מאטה

עכירות: יהודה עופר

טל': 1599-550777 ■ דואל: info@lifecenter.org.il ■ אתר: www.lifecenter.org.il

Hold On To Your Kids

Why Parents Need to Matter More Than Peers

by

Dr. Gordon Neufeld and Dr. Gabor Maté

Copyright © 2004 Gordon Neufeld and Gabor Maté
Published by arrangement with Alfred A. Knopf, Canada

מאנגלית: יהודה עופר
מהדורה ראשונה: יוני 2006
מהדורה מחודשת: אוגוסט 2011

מנהל יצור: שלום צדוק
עריכה לשונית: יהודה עופר
עריכה גרפית: גיל ויין
עיצוב עטיפה: אהרון דרמן
דפוס וЛОוחות: דפוס ניידט בע"מ

ISBN 978-965-7505-01-8

כל הזכויות שמורות ©
אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לשדר או לתרגם בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני,
אופטי או מכני, או אחר - כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה, אם לשימוש פנימי ואם
לשימוש מסחרי. כל שימוש החורג מ齊יות קטעים קצרים אסור ללא רשות בכתב מהמייל.

אנו מקדישים ספר זה
ליילדינו
כמו גם לילדיים של ילדיינו
בஹוה ובעתיד.

הם עוררו את התובנות האלה
 והעניקו לנו סיבה טוביה לבטא אותן.

תמרה, נטשה, בריה, שיי, וברידן
&
 דניאל, אהרון, וחנה
&
 קיארה, גוליאן, וסינאנד

"אנו צריכים תמיד להתחיל מראש, מראשית המחשבות של הילדות, לברון ולזיכן, ולהוציא את הטוב והאור שבהן בטוהר ואומץ. אין לנו לזול במחשבות פשוטות, הן הן עומדות לנו להאיר את דרכנו יותר מכל המחשבות, שאנו מדמים שהן רמות ונשבות".

רב אברהם יצחק הכהן קוק

הערה לקורא

גורדון ניופلد ואנוכי מכירים שנים רבות. פגשטיו לראשונה כאשר אישתי, ריי, ואנוכי פנינו אליו לקבלת ייעוץ בעבור בנו הצעיר. הבן היה אז בן שמונה וסבירנו שהוא ילד בעייתי. גורדון הראה לנו עד מהרה שלא הייתה כל בעיה אצל הילד או אצלו, אלא רקagi שנטנו ליחסינו אותו. חלפו מספר שנים ודאגתנו גברה כאשר דומה היה שבנו השני, נער מתבגר, אינו מקבל עוד את מרותנו ואפילהו אינם מעוניין בחברתנו.שוב, פנינו אליו ליעוץ, ותשובהו של גורדון הייתה שעליינו להשיבו למערכת יחסים איתנו, ולהריחקו מעמידתו בני גילו. זו הייתה הפעם הראשונה שנודע לי המשג שטבע דרי ניופلد בדבר המוכונות חברים, חברים שהחליפו את ההורים כוגרים ההשפעה העיקריו על ילדים, וההשפעות השיליות הרבות של שניוי זה, שהוא מחלת חברה המודרנית. מאז, היו לי סיבות רבות להכיר תודה לדרי ניופلد על התובנות שורייאן ואנוכי רכשו.

גורדון ואנוכי כתבו את איחזו בילדיכם מתוך כוונה יסודית לעורר מחדש את האינטינקטים הטבעיים של ההורים. אם ספרנו זה יצא במשימתו זו, הוא יטלטל טליתה ובתי את הדעות המקובלות בדבר גידולם וחינוכם של ילדים. שמו את הדגש לא על מה שההורים צריכים לעשות אלא על מי הם צריכים להיות לunganם. אנו מעלים פה הבנה של הילד, של התפתחות הילד, כמו כן, של המכשולים העומדים כ阳县 בדרך של התפתחות בריאה של ילדים. מתוך הבנה זו ומתוך המחויבות העמוקה שambilאים ההורים למשימת גידול-הילדים תצמץ התבוננה והחמלה הספונטנית שהיא המקור להורות מוצלחת.

האובטסיה המודרנית המתאפיינת להווות כמערכת מiomנוות שיש לנחל על-פי הדרכות המומלצות של המומחים הינה לאmittו של דבר תוצאה של אובדן אינטראיציות ואובדן יחסים עם ילדים, שבדורות קודמים היו מובנים מאליהם. זאת מהות ההורות, יחסים. הביולוגיה או נישואין או אימוץ עשויים להטיל עליינו את האחריות לייחסים האלה, אבל רק כאשר דו-כיווני עם הילד שלנו יכול לשמר אותן. כשההורות שלנו איתנה, מופעלים הדחפים הטבעיים שלנו המכטיבים בצורה הרבה יותר חזקה מכל מומחה איך לטפח ולהדריך את הצעירים המסורים לטיפולנו. הסוד הוא להתychיס בכבוד ליחסינו עם הילדים שלנו בכל יחס הגומלין איתם.

בעולם של היום, מסיבות שנשבר בהמשך, קיימים ערעור של ההורות. אנו ניצבים בפני תחרות חתרנית רבה, שטרתה להרחיק את ילדינו מאייתנו בעודנו מורחקים באוטה עת מההורות. אין עוד בידינו הבסיס הכלכלי והחברתי לתרבות שתתמוך בהורות ותירה את משימתה כקדושה. אם תרבויות קודמות יכולים להניח שהיקשרות הילדים להורייהם חזקה ויציבה, הרי היום מותרות אלה אינן מצויים עוד בידינו. כהורים מודרניים, שומה עליינו להיות מודעים למה שחרס, למדוע ואיך דברים אינם עובדים בהורות ובcheinוך ילדינו ומתבגרינו. מודעות זאת תכין אותנו לאתגר של יצירת יחסים עם בידינו, שבהם אנו, המבוגרים המטפחים, נשוב להנהי, משוחררים מהצרך להסתמך על כפיה ואיום בתוצאות טבעיות, על-מנת לזכות בשיתוף-הפעולה, בצדות ובכבוד של ילדינו. רק במסגרת יחסיהם איתנו יגישמו הילדים שלנו את הגורל התפתחותי שלהם ויהפכו עצמאיים, בעלי זכויותיהם, וכבודם של אחרים.

איחזו בילדים מחולק לחמשה חלקים. החלק הראשון מסביר מהי מוכוונות-חברים ואיך הפכה לדינמיקה כה נפוצה בתרבונותנו. החלק השני והחלק השלישי מפרטים את ההשפעות השיליות הרבות של המוכוונות-חברים, על כושרנו לשמש כהורים כמו גם על התפתחותם ילדינו. כמו כן, בשלושה חלקים ראשונים אלה, משורתט מתאר התפתחותו של ילד בريا, בניגוד לתפתחות המעוותת שמעודדת תרבות החברים. החלק הרביעי מציע תוכנית לבניית קשר יציב עם ילדינו, יחסים שישמשו כבסיס לבשלתם. החלק החמישי והאחרון מסביר איך למנוע את פיתויו של ידי עולם החברים. רקעו של דרי ניופلد וניסיונו כפסיכולוג, כמו גם עבודתו המקורית המבריקה הם המקור של התזה המרכזיית שאנו מציגים ושל הייעוץ שאנו מציעים. מבונן זה הוא המחבר היחיד. רבים מאלפי ההורם והמחנכים

שהשתתפו בסדנאות של גורדון בעשרים האחוריים שאלו במידה כלשהי של אי-סבירנות, "מתי יופיע ספרך?" העובדה שהכנתו של הספר והוצאתנו לאור אין צורך להיחות עוד - זו תרומתי. התכנון, הכתיבה, והעיצוב של הספר היו עבודתנו המשותפת.

אני גאה לסייע בהבאת רעיוןינו החדשניים של גורדון ניופלד לקהל רחב הרבה יותר. הדבר היה דרוש זה מכבר ושנינו אסירים תודה על כך שיצרנו מערכת יחסית ידידות ושותפות שאפשרה הפקטו של ספר זה. אנו מוקווים - אף יותר מזה, יש לנו הביטחון להאמין - שגם הקורא יגלה שהיא זו שותפות מוצלחת.

אנו מבקשים כמו-כן להודות לשתי העורכות שלנו, דיין מרטין בטורונטו וסוזן פורטר בניו יורק. דיין חזה את האפשרויות הגלומות בעבודה זו מראשיתה ותמכה בה בחום לאורך כל הדורך. סוזנה פילסה את דרכה בסבלנות ובמיומנות בכתב-יד נמלץ ומוגשים במידת-מה, והצעותיה החודשות הקלו על עבדתנו בהכנות גורה קלה ומאורגנת יותר, שבה המסר שלנו עבר בבהירות רבה יותר. התוצאה היא ספר נעים יותר בעיני הקוראים, ספר שמחבירו ללא ספק מרצוים ממנו יותר.

דר' גיבור מאטה

התוכן

חלק ראשון

תופעת מוכוונות-חבריים

1. מדוע ההורים חשובים יותר מתמיד / 3
2. היקשרויות מעותות, אינסיטינקטים משובשים / 15
3. מדוע התפרקנו / 31

חלק שני

חבלה: כך מערערת מוכוונות-חבריים את ההורות

4. הכוח לשמש הורה נחלש ונעלם / 47
5. מעוררת להפרעה: כשההיקשרות פועלת נגדנו / 59
6. הרצון-הנגיד: מדוע הופכים ילדים ללא-משמעותיים / 73
7. שיטות התרבות / 85

חלק שלישי

תקועים בחוסר-בגרות:

איך מעכבת מוכוונות-חבריים התפתחות בריאה

8. המנוסה המסוכנת מפני רגשות / 95
9. תקוע בחוסר בגרות / 109
10. מורשתה של תוקפנות / 127

11. כך מתגבשים הבריוונים והקורבנות / 139
12. תפנית מינית / 155
13. תלמידים שאי-אפשר ללמד / 167

חלק רביעי

- איך לאחוזה בילדינו (או איך להחזיר אותם אלינו)**
14. איסוף ילדינו / 181
15. שימרו על הקשרים המעצימים / 199
16. משמעת שאינה מפרידה / 217

חלק חמישי

- מניעת מוכוונות-חבריים**
17. אל תחזרו אחרי המתחרים / 239
18. לשחרר את כפר ההיקשרות / 259

אגנון מונחים / 269
הערות / 281

חלק ראשון

תופעת מכוונות-חברים

מדוע ההורים חשובים יותר מתמיד

אורי בן השתיים-עשרה גוחן על המקלחת שלו, וככל מעיניינו נתונינו לצג המחשב. השעה שמנוה בערב ושיעורי הבית למחר וחוקים מהשלמה אבל התוכחות הנשנות וחזרות של אביו שעליו "להתחליל לעובוד" נופלות על אוזניים ערלוות. אורי נמצא ב'מַנְגָּר', מחלין דברים עם חבירו: רכילות על מי מהבב את מי, סיוג מי ידידומי אויב, ויכוחים על מי יחמי ומיא לא. "תפסיק לניס לי", הוא אומר לאביו בזעף, כשהזה בא להזכיר לו שוב את שיעורי הבית. "אילו עשית את המוטל עלייך", מוחיזר לו אביו בצעקה, קולו רוטט מتسכול, "לא הייתה מנגיס לך". הקרב המילולי מסלים, הקולות נעשים יותר ויותר צורמניים, ועד מהרה צורה אורי, "אתה לא מבון שום דבר", בעת שהוא טורק את הדלת.

האב מודאג, כועס על אורי, אבל מעל הכל, כועס על עצמו. "שוב פישלתי", הוא חושב. "אני לא יודע איך לתקשר עם הבן שלי". אורי מודאג אותו ואת אישתו: הוא היה פעם ילך שמשתף פעהה ואילו עכשו בלתי אפשרי לפתח עליו או אפילו ליעץ לו. דומה שתשותמת-לייבו מוקדמת בלבדית ברגע עם החברים שלו. אותו תסրיט של עימות מתרחש מספר פעמים בשבוע ולא הילד ולא ההורים מסוגלים להגיב במחשבות או תגובות חדשות על-מנת לצאת מן המבוי הסתום. ההורים חשים חרפי ישע. מעולם לא הרבה להשתמש בעינישה, אבל עכשו הם נוטים יותר ויותר להחמו עם הילך. כשהם נוקטים דרך זו, בנם הופך יותר ויותר ממורמר וסורר.

האם ההורות חיבת להיות קשה כל כך? האם תמיד הייתה צו? גם בذורות קודמים נגעו לקבול לא אחת על כך שהצעירים הם פחות רוחשי-כבד ופחות מושמעים מאשר פעם, אולם היום הורים רבים חשים אינטואיטיבית שדבר-מה לא כשרה. הילדים אינם כפי שאנו זוכרים שהם צריכים להיות. הם פחות עשויים לקבל את עצות המבוגרים, פחות חשובים להיקלע לצורתו. הם אף נראים פחות תמיימים ונאייביים – חרשה להם, כך נדמה, התפעלות שמobilizes את הילד לחוש התוצאות מהסובב אותו, להזכיר את נפלאות הטבע או היצירות האנושית. ילדים רבים נראים מתוחכמים בצורה בלתי ראהיה, אפילו יגעים במובנים מסוימים, פסבדו-מבוגרים בטרם עת. דומה שהם משתמשים בנקל כשם ורחוקים זה מזה או כשיינים עוסקים בטכנולוגיה. משחקים יצירתיים ביחסותם שריד מן העבר. "כילדת הייתי מוקסמת ללא-גבול מהטיטי שהייתי חופרת מעתלה ליד ביתנו", נזכرت אם בת ארבעים-ו-ארבעה. "אהבתני את המגע בחומרה, אהבתני לעצב אותו בידי בצורות שונות. וכך זה, אני מצליח לשכנע את בני בן השש לשחק ביחסות, אם לא מדובר במשחקי וידאו".

ההורות, דומה, השתנתנה אף היא. הורינו היו יותר בטוחים בעצמם, והשפעתם علينا הייתה הרבה יותר, לטוב או לרע. רבים חשים היום שההורות אינה טבעית.

ההורם של היום אהבים את ילדיםם באותה מידת כפי שהורים אהבו את צאצאיהם מאז ומתמיד, אבל האהבה לא תמיד מורגשת. יש לנו מה למד בעבר, אבל יכולתנו להעביר את הידע שלנו פחתה. אנחנו מרגישים שאנו מוסמכים להנחות את ילדינו להגשמה הפטנציאלית שלהם. לעיתים הם חיים ומתנהגים כאלו פוטו להתרחק מאיתנו על-ידי שירות סיורנות כלשהי שאיננו שומעים. אנו חוזרים, אם כי במעטם, שהעולם הפך למקום פחות בשビルם ושאנו חסרי אונים לגון עליהם. הפעם שנפער והולך בין הילדים למבוגרים יכול להיראות לפעמים בלתי ניתן לגירוש. אנחנו מתאמצים להתנהג על-פי מה שנראה לנו שההורות אמרה להיות. כשאינו משייגים את התוצאות שאנו רוצים, אנחנו מסבירים לילדינו, אנחנו משדרים, משחדים, מתגמלים, או מענישים אותם. אנחנו שומעים את עצמנו פונים אליהם בטוניס שצורמים אפילו באזניינו והם זרים לטבע האמתי שלנו. אנחנו חשים איך אנו הופכים קרום ברגעינו משבר, בדיק שהיינו רוצים לגייס את אהבתנו ללא תנאים. אנחנו מרגישים פגועים כהורם, ודחוויים. אנחנו מאשיימים את עצמנו בכישלונו במתלת ההורות, או את ילדינו על כך שהם מרדניים, או את הטלויזיה שמסיפה את דעתם, או את מערכת החינוך שאינה קפדיית דיה. כשותר-האונים שלנו הופך

בלתי נסבל אנו פונים לנושאות פשטיות, רודניות, העולות בקנה אחד עם אתוס העשה-זאת-בעצמך/הפטرون-המהיר של תקופתנו. הוטל ספק על עצם חשיבותה של ההורות להתפתחותם ובשלותם של צורי אנוש צעירים. "האם ההורים חשובים?" הייתה כוורתה של רשות-שער במגזין החדשות Newsweek בשנת 1998. "ההורות קודמה בזרחה מוגמות", טען ספר שזכה בתשומת-לב ביןלאומית באותה שנה. "הובלתם להאמין שיש בידכם השפעה על האישיות של ילדים יותר מאשר לכם בעצמכם".¹ ייתכן ששאלת השפעתם של ההורים לא הייתה כה מכרעת אילו הכל היה מתנהל כשרה עם ילדינו. העובדה שילדים אינם מושגים לנו לאכורה, או שהם מאמצים ערכיהם مثل עצמם, ייתכן שהיתה קבילה לכשעצמה זו היו באמת עצמאים ובלתי תלויים באחרים, לו הייתה להם תודעה חיובית של מי שהם, ولو הייתה להם תחושה ברורה של היכיון והמטרה של החיים. אנו מגלים שלילדים ומבוגרים צעירים רבים נעדים לתוכנות אלו. בבתים, בבתי-ספר, בקהילה, מחוץ לקהילה, צעירים איבדו את העונג. רבים מהם נעדרים שליטה-עצמית ונותרים במידה גוברת והולכת לניכור, שימוש בסמים, אלימות, או סתם וחסר מטרה. יותר קשה ללמד אותם ולהתמודד איתם מאשר עם מקביליהם לפני לא יותר מעשורים ספורים. רבים איבדו את יכולתם להסתגל, ללמידה מהנתנויות נגד דיאנון, חרדה, ואנספור הפרעות של ילדים ומבוגרים מקברים מטופות נגד דיאנון, חרדה, ואנספור האימוניות של אחרות. משבר הצעירים התגלה באורח מבשר-רעות בעיה האימונית של בריאותם בבתי-ספר ובצורתו הקיצונית ביותר, ברצח ילדים בידי ילדים. טרגדיות כאליה, על אף שהן נדירות, הונך ההתפרצויות הבולטות ביותר של מצב חולני שכיה, של קו אגרסיבי רוווח בתרבויות הנוצר של ימינו.

הורים מסוריים ואחראים מטוסכללים. חurf' גישתנו האוהבת, דומה שהילדים 'ילחוצים', נתוניים בМОעקה רבה. הורים ומבוגרים אחרים כבר נראים כמדריכים טבעיות לצעירים, כפי שהייתה תמיד במין האנושי, והודיעו שריר בכל היוצרים החיים בסביבתם הטבעית. בני דורות קודמים, הווים וסבים של קבוצת ההורים הנוchein, מסתכלים علينا ללא יכולת להבין. "לא היינו זוקקים לספרי הדרכה בנושא ההורות בימיינו, אנחנו, אנחנו עשינו את זה", הם אומרים, במשמעות לכך שהיום ידוע לנו יותר מאי-פעם. מצב דברים זה הוא אירוני, בהתחשב בכך שהיום ידוע לנו יותר מאי-פעם על התפתחות הילד ויש לנו גישה חופשית יותר לקורסים וספרים על גידול ילדים מאשר בכל דור קודם של הורים.

הקשר החסר של הורות

ובכן, מה השתנה? הבעה, במילה אחת, היא ה^הקשר. לא חשוב כמה טובות כוונונתינו, או כמה אנו מ信נים או רחומיים, הורות אינה דבר שאנו יכולים פשוט לעסוק בו עם כל ילד. על-מנת שתהייה ייעילה, הורות דורשת ה^הקשר. הילד צריך להיות פתוח לרעיונות כדי שנצליח לטפחו, לנחמו, להנחותו ולכוננו. הילדים אינם מעניקים לנו אוטומטית את הסמכות לשמש להם כהורים רק משום שאנו מבוגרים, או פשוט משום שאנו אוחבים אותם או שוחבים שאין יודעים מה טוב בשביבים או שומרים לביבנו את מיטב הכוונות. הורים שאים מעומתים תכופות בעובדה זו, כמו גם אחרים שמטפלים בילדים שאינם שלהם, הורים מאמצים או אומניים, שמרטפים, מטפלות, עובדות פערותונים, גננות, או מורות. אפילו כשהמדובר בילדים הסמכות ההורית הטבעית עלולה להתאייד אם חל נזק בהקשר של סמכות זו.

אם מiomנויות הורות או אפילו אהבת הורים אין בהן די, מה נכון אם כן? קיימים סוג מיוחד והכרחי של יחסים שבשלудיו הורות נעדרת בסיסי מוצק. מומחי התפתחות - פסיכולוגים ומדענים אחרים החוקרים את נושא ההתפתחות האנושית - קוראים לכך יחסינו הקשורות. כדי שילד יהיה פתוח להורות על-ידי מבוגר, הוא צריך להיקשר באופן אקטיבי לאותו מבוגר, לרצות במעט וקירה עימיו. בשלב המוקדם ביותר של החיים היחסו גופנית למדי - התינוק נקשר, פשטוו ממשמעו, להורה וזוקק לחיבור. אם הכל יתנהל כשרה, ההיקשרות תפתח לקירה רגשית ולבסוף לתחוות אינטימית פסיכולוגית. קשה מאוד לגדל ילדים שחרסים סוג זה של היחס עם האנשים האחרים להם ולעתים אף קשה ללמידה בבית-הספר. רק יחסינוויות יכולים לספק את הקשר הנאותו לגידול ילדים.

סוד הורות אין מצוי במה שההורה עשו אלא דזוקא במה שהוא ענייני הילד. כשילד מחפש מעט וקירה עם המבוגר, המבוגר מקבל אישור לתקיפתו - כהוראה, כמנחה, כמנחה, כמודל לחיקוי, כמורה, או כמאמן. בעבר ירד המקשר אליו היטב, אנחנו בסיס הבית שלו, שמננו הוא יכול להיעז ולצאת אל העולם, המקלט שלו הוא יכול לסייע בכל עת, מקור ההשראה שלו. כל מiomנויות הורות שבעולם אין יכולה לפצות על היעדר יחסינוויות היחס. כל האהבה שבעולם אינה יכולה לאלו ללא חבל הטבור הפסיכולוגי שנוצר על-ידי היחסווטו של הילד.

יחסינוויות היחס של ילד עם הוריו צריכים להימשך לפחות לפחות כל עוד הילד זוקק להורות. וזה הדבר שהופך קשה יותר ויוטר בעולם של ימינו. הורים לא השתנו - הם לא הפכו לפחות מוכשרים או פחות מסוריים. גם טעם

הבסיסי של הילדים לא השתנה - הם לא הפכו לפחות תלויים או ליותר מתנדדים. מה שהשתנה הוא התרבויות שבה אנו מגדלים את ילדינו. היקשרויות ילדים להוריהם אין מקבילות עוד את התמיכה הדורשאה מהתרבות ומהחברה. אפילו יחסיו הורה-ילד שהם בראשית חזקים ומטפחים במלואם עלולים להתערער כשיידינו נכנסים לעולם שכבר אינו מעיריך כראוי או מחזק את ההיקשרות. הילדים יוצרים יותר ויוטר היקשרויות המתחרות בהוריהם, והتوزאה היא שהקשר הנאות להורות הוא פחות ופחות זמין בשביבינו. לא חסר אהבה או ידע בהורות, אלא התמוססות הקשר ההיקשרותי היא שעושה את ההורות שלנו לבלי עילה.

השפעת תרבות החברים

הבולטות והמצויה ביוטר מتوزע ההיקשרויות המתחרות החותמות תחת הסמכות ההורותית והאהבתה ההורותית היא היקשרותם הגוברת והולכת של ילדים לחבריהם, בני גilm. הנחת-היסוד של ספר זה היא שההפרעה המשפיעת על דורות הילדים הצעירים והמתבגרים המתקרבים עתה אל הבגרות מקורה באובדן המוכונות של הילדים אל המבוגרים המשמעוותיים בחיהם. אין אנו מתקווים כל כך לקבוע עוד הפרעה רפואי-פסיכולוגית - הדבר האחרון שההורם המבולבלים של היום זוקקים לו - אנו משתמשים במיללה הפרעה במוננה הבסיסי ביוטר: שיבוש הסדר הטבעי של הדברים. בפעם הראשונה בהיסטוריה, צעירים הזוקקים להדרכה, דוגמה, והנחייה פונים לא אל האימהות, האבות, המורים, והמבוגרים האחרים אלא אל אנשים שהטבע לא התכוון מעולם להציגם בתפקיד של הורות - אל בני גilm. הם כבר אינם מוכנים לציתר, לממוד ולהתפתח כיון שהם אינם מקבלים עוד את הורותיהם מהמבוגרים. במקום זאת, מגדלים את הילדים אנשים לא-בוגרים, שאינם מסוגלים בשום אופן להנחותם אל הבוגרים. הם מגדלים זאת זה.

הomonח שנראה מתאים ביוטר לתופעה זו הוא מוכונות-חברים. המוכונות-חברים היא שהחניקה את ההורות שלנו, שכירסמה בסמכות הטביעה שלנו, וגרמה לנו להיות הורים לא מהלב אלא מהראש - מספרי הדרכה, מייעוץ של 'מומחים', ומהציפיות המבולבלות של החברה.

מהי מוכנות-חברים?

מדוברן, להיות מוכoon, הדחף להכיר את הסובב אותו ולהתמצא בו, הוא אינטינקט וצורך אנושי בסיסי. היעדר כיוון, אי-התמצאות, היא ההתנסות הפסיכולוגית הבלתי נסבלת ביוטר. היקשרות ומוכנות שזרות

זו בזו באופן שאינו ניתן להתרה. בני אדם ויצורים אחרים מתחמצים אוטומטיות על-ידי חיפוש הנחיות אצל אלה שאלה עליהם הם מקוררים. ילדים, בדומה לצעירים של בעלי חיים אחרים בעלי דם חם, אינסטינקט מוכoonות מולד: יש להם צורך לקבל את תחושת הכוון מישחו. כפי שמנגנון פונה אוטומטי אל הקוטב הצפוני, כך לילדים צורך מולד למצוא את כיוונם על-ידי פניה לעבר מקור סמכות, מגע, וחום. ילדים אינם יכולים לסבול את העדרה של דמות כזו בחיים: הם חדים להתמצא. הם אינם יכולים לסבול את מה שאני מכנה חלל המוכoonות*. ההורה, או כל מבוגר המשמש כתחליף להורה, הוא קוטב המוכoonות של הילד שכונן הטבע, בדיק כפי שאצל כל בעלי החיים המגדלים את צעריהם, התחושות הבוגרות מהוות את השפעה המcocoonת בחיים.

והנה, אינסטינקט המcocoonות זהה של בני האדם דומה מאוד לאינסטינקט הטעבה של הברווזון. הברווזון, מרגע שהוא בוקע מהביביצה טבעה בו האמא ברווזה - הוא יילך בעקבותיה לכל מקום, ישים לב לדוגמה ולהוראות שלה עד שיגדל ויגיע לעצמאות בוגרת. כך, כמובן, מבכר הטבע שיתנהלו העיניים. מכל מקום, בהיעדרה של אמא ברווזה הברווזון יתחיל ללבת בעקבות האובייקט הנע המזדמן הראשון – אדם, כלב, או אפילו עצוץ מיכני. למוטר לציין שאף אחד מהם, לא האדם, לא הכלב ולא הצעצוע מתאיםים כמו אמא ברווזה לגדל את הברווזון הזה ולהופכו לברווז מבוגר מוצלח. בדומה לכך, אם הורה מבוגר לא יהיה זמין, הילד יפנה למי שמצו בקרבתו. המגמות החברתיות, הכלכליות, והתרבותיות בחמתש או שתת העשורים האחרונים עקרו את הורה מהמעמד שנענד לו כמקור השפעה מנחה על הילד. קבוצת החברים נכנסת אל חלל mocoonות זה, בתוצאות מצערות.

כפי שנראה בהמשך, ילדים אינם יכולים להיות mocoonים אל מבוגרים ואל ילדים אחרים בעט ובעונה אחת. הילד אינו מסוגל להישמע בו-זמןית לשתי מערכות הנחיה סותרות. מוחו של הילד צריך לבחור אוטומטית בין ערכי ההורם לערכי החברים, בין הנחיה ההורם להנחיה החברים, בין תרבות החורים לתרבות החברים כל אימת שייתברר כי קיים קונפליקט בין השתיים. האם אנו אמורים כי אסור שלילדים יהיו חברים בני גילים או שיובאו מגע עם ילדים אחרים? heiP, קשרים כאלה טביים ויכולים לשרת מטרת בריאות. בתרבותות mocoonות-מבוגרים, שבהן העקרונות המנחה והערכים הם אלה של הדורות הבוגרים יותר, הילדים מושרים זה זהה בלי לאבד את הכיוון או לדחות את הנחיה הוריהם. לא זה המצב בחרבתנו. קשרים עם חברים החליפו בהדרגה את היחסים עם מבוגרים כמקור ההכוונה עיקרי

*אם לא צוין אחרת, הכתיבה בגוף ראשון יחיד בספר זה מתייחסת לגordon ניופלד.

של הילדים. הדבר הבלתי טבעי איןנו המגע עם החברים, אלא העובדה שהילדים הפכו להשפעה הדומיננטית זה על התפתחותם של זה.

נורמלי אבל לא טבעי או בריא

monicontes-חברים שכיחה בימינו עד כדי כך שהיא היפה לנורמה. פסיקולוגים ומוחנכים רבים, כמו גם הקהיל הרחב, מתגלו לאורות בה דבר טבעי – או, לעיתים קרובות יותר, הם אפילו אינם מזהים אותה כתופעה ספציפית ויהודית. פשוט מניחים שכך צריך להיות. אבל דבר שהוא 'נורמלי', במובן של התאמתה לנורמה, אינו בהכרח זהה לטبيعي או בריא. אין כל דבר בריא או טבעי בemonicontes-חברים. רק לאחרונה זכתה היפה זו נגד הסדר הטבעי לניצחון במדיניות התעשיות המתקדמיות ביותר, ממניעים שניתן דעתנו עליהם המשך (ואה פרק 3). monicontes-חברים עדין לא מוכתת בחברות מקומיות ואפיו במקומות רבים בעולם המערבי מחוץ למרכזי האורבניים שהושפטו על-ידי הגלובליזציה. בכל מהלך האבולוציה האנושית ועד מלחמת-העולם השנייה לעזץ, המonicontes-לבוגרים הייתה הנורמה בהתפתחות האנושית. אנו, המבוגרים, שאמורים להיות אחרים – הורים ומורים – איבדנו רק לאחרונה את השפעתנו בעלי שאפיו נהיה מודעים לכך.

monicontes-חברים מתחזה לטבעיות או אינה מתגלה ממשום שנפרדנו מהאינטואיציות שלנו ומשום שלא יודען הפקנו בעצמנו לmonicontes-חברים. בני הדורות שלאחר מלחה"ע השניה שנולדו באנגליה, באמריקה הצפונית, ובחלקים רבים אחרים של העולם המתגעש ונתקנים את דעתם בעיקר לחברים עד שהם הופכים עיוורים לרצינותו של הבעה.

התרבויות, עד לאחרונה, מסרה תמיד ארכיטקט, מדור לדור. במשך אלפי שנים, כתב גיזוף קמפרבל, "הצעיריהם חונכו וה מבוגרים הרבה חוכמה" באמצעות לימוד, ניסיון, והבנה של צורות תרבות מסורתיות. המבוגרים מילאו תפקידם מכריע בהעברת התרבות, בנותלים את מה שקיבלו מהוריהם-הם ובהעבירם זאת להלאה לילדיהם. אולם, התרבות שהילדים שלנו נחשפים אליה סביר יותר שתהיה התרבות של עמיთיהם ולאו-דווקא של הוריםם. הילדים מייצרים תרבויות مثل עצםם, שונה מאוד מזו של הוריםם, ובדרךים מסוימות גם מנוכרת מאוד. במקום שהתרבות תועבר ארכית, היא נמסרת אופקית בתוך הדור הצעיר.

האלמןטים החיוניים לכל תרבות הם המנהגים, המוזיקה, الملبوשים, החגיגות, וספרוי-העם שלהם. המוזיקה שהילדים מאזינים לה נשאת דמיון מצומצם מאוד למוזיקה של סביהם. צורת ההשפעה שלהם מוכתבת על-ידי

צורת ההופעה של ילדים אחרים ולאו-דווקא על-ידי המורשת התרבותית של ההורים. מסיבות ימי ההולדה וטקסי המעבר שלהם מושפעים ממנהגיהם של ילדים אחרים סבירם, לא מהמנהגים של הוריהם פניהם. אם כל זה נראה לנו נורמלי, הרי הסיבה היא המוכונות-חבריים שלנו עצמנו. ראשית קיומה של תרבות נוער, נפרדת ומובחנת מזו של המבוגרים, לפני כחמיישים שנה בלבד. גם שיוול הוא אכן קצר יחסית בתולדות האנושות, הרי בחיו של אדם הוא מהווע עדין שלם. מרבית קוראיו של ספר זה גודלו מן הסתם בחברה שבה העברת התרבות היא אופקית ולאו-דווקא אנכית. בכל דור חדש מקבל התהיליך זהה, שהוא הרסני פוטנציאלית לחברה תרבותית, עצמה ותואצחה מוחדשים. אפילו בעשורים-ושתים הבאים שבין לדי הראשון לילד, החמיישי, דומה שההורים איבדו א恵יה.

על-פי מימצאי מחקר בינלאומי ר痴-היקף בראשותם של פסיכולוג הילדים הבריטי סר מייקל רוטר והקרימינולוג דייוויד סמית, תרבות הילדים הרגלה לאחר מלחה"ע השנינו והיא אחת התופעות החברתיות الدرמטיות והמאימות ביותר ביותר של המאה העשרים.² מחקר זה, שהשתתפו בו מלומדים מובילים משש-עשרה מדינות, קישר את ההסלמה בהתנהגות אנטי-חברתית אל התמוטות התרבות האנכית של תרבות הזרים המרכזיז. את העלייה בתרבות הילדים, שהוא שונה ונפרדת מתרבות הזרים המרכזיז, ליוותה עלייה בשיעור נוער, אלימות, ובריותות וערביינות.

מגמות תרבותיות רוחבות כאלה מלוות בדףים זוממים בהתקחותם של ילדים כפרטים. מי אנחנו רוצחים להיות ולמה אנחנו רוצחים להידמות מוגדרים על-ידי המוכנות שלנו, על-ידי מי אנו מסמנים כמודל שלנו של איך להיות ואיך להתנהג - על-ידי מי שאנו מזדהים איתנו. הספרות הפסיכולוגית העכשוויות מדגישה את תפקיד החברים ביצירת תודעת הזהות של הילד.³ כשהם מתבקשים להציג את עצם, לעיתים קרובות הילדים אפילו לא מתיחסים להוריהם אלא דווקא לערכיהם ולציפיות של ילדים אחרים ושל קבוצות החברים שהם משתיכים אליהם. דבר-מה מערכתי בעיליל החולף. עיני ילדים רבים מדי, החברים החליפו את ההורים ביצירות לבת האישיות שלהם.

לפנינו כמה דורות, כל הסימנים הצבעו על כך שההורים היו החשובים ביותר. קרל יונג הציע שאפילו מה שקורה ביחסים הורה-ילד מהווע פחת השפעה על הילד מאשר עצם היחסים עצם. מה שחרר ביום ביחסים הוא הדבר המשאיר את הצלקת הגדולה ביותר באישיותו של הילד - או, במילוטיו של פסיכיאטר הילדים הבריטי הדגול גו. וויניקוט: "שום דבר לא קורה, כאשר משחו מועל עשו היה לקרות". מחשבה מפחדה. מחשבה מבהילה עוד יותר היה שאם החברים החליפו את המבוגרים כאנשים החשובים

ביותר, מה שחרר באותה יחסית חברים עתיד להיות את ההשפעה העמוקה ביותר. ביחסים חסרי שליטה בין הורים לא-תנאי, הרצון לטפה, יכולת להעניק מעצמך מען האחורה, הנכונות להקריב עצמן מען גידולו והתפתחותו של الآخر. כאשרנו משווים יחסית חברים עם יחסית הורים בחיפוי אחר הדברים החסריים, הורים יוצאים מה השוואה כשם נראיםצדיקים. התוצאות טומנות בחובן אסון לילדים רבים.

במקביל לעלייה במוכוונות-חברים נרשמה בחברתנו עליה מבהילה ודרמטית בשיעור ההתאבדויות בקרב ילדים, פי ארבעה בחמשים השניים האחראות בקבוצת הגיל עשר-עד-ארבע-עשרה באמריקה הצפונית. שייעורי ההתאבדות בקרב קבוצה זו גדלים ממהיוות הרבה ביותר, עם עלייה של 120 אחוז בשנים 1992-1980 בלבד. במרכזי הרים, שם מתקבל ביוטר על הדעת שילדים יבואו במקום הורים, שייעורי ההתאבדות גדלו אף יותר.⁴ מה שמצוין מאחוריו ההתאבדויות אלה חשש הרבה. כמו חוקרם ורים של ההתפתחות האנושית, הנחתתי תמיד שדוחיה על-ידי הורה היא הגורם המזרז המשמעותי ביותר, אף אין זה כך עוד. עבדתי זמן-מה עם עבריינים צעירים. חלק מתפקידי היה לחקור את הדינמיקה הפסיכולוגית בילדים ומתבגרים שניסו להתאבד, אם בהצלחה ואם לאו. לחרדיי המוחלט ולהפתעת, גורם המפתח לרוב הגدول של ההתאבדויות היה כיצד תיחסו אליהם הורים, לא הוריהם. הניסיון שלי לא היה מנוטק, כפי שהוא המספר הגדל והולך של דיווחי ההתאבדויות ילדים שגורם להו דוחיה על-ידי חברים והזקה. ככל שגוברת חשיבותם של החברים, עולה גם מספר הילדים שמנוטטים על-ידי ההתייחסות חסרת הרגשות של חברי, על-ידי כישלונם להשתלב, על-ידי תחושת דוחיה או נידוי.

אף חברה, אף תרבות, אינה חסינה. ביפן, למשל, ערכיהם מסורתיים הנ מסרים על-ידי המבוגרים נכנעו להתמעבות ולעלית תרבות הנוער. ארץ זו הייתה כמעט המושחררת מבעות עבריות ומבויות בית-ספריות בקרב ילדים ידיה עד לאחרונה, אולם היא מתנסה עתה בתוצרים הבלטי רצויים ביותר של מוכוונות-חברים, לרבות זלזול בחוק, ההתאבדויות ילדים, ושיעור גבר והולך של נשירות מבתיהם-הספר. המג'ין Harper's פירסם לא מכבר מכתבי התאבדות שהושארו על-ידי ילדים יפנים: ברובם נתגללה שהזקה בלתי נסבלת מצד חברים הייתה העילה להחלטתם ליטול את חייהם במו וידייהם.⁵ תוכאות מוכוונות-חברים בולטות ביותר בקרב בני העשרה, אבל אותן המודדים מתגלים בכיתות ב' וג'. מקורותיהם מצוינים עוד לפני גיל הגן וחשוב שיוובנו על-ידי כל ההורים, במיוחד הורים של ילדים קטנים, המעוניינים למנוע את הבעיה או לטפל בה ברגע שהיא מופיעה.

קריאה להתעוררות

אות האזהרה הראשון הגיע עוד לפני ארבעה עשורים. ספרי הלימוד שהשתמשתי בהם בהוראת הקורסים שלי בפסיכולוגיה התפתחותית ויחסים הורה-ילד הכילו תיאיות לחוקר אמריקני מראשית שנות ה-60 שהשטיין אזעקה על כך שההורים מוחלפים על-ידי חברים כמקור המוכוונות הראשוני לתנהנות וערכיהם. במחקר שבו השתתפו 7000 צעירים, גילתה דרי גיימנס קולמן שהיחסים עם החברים זכו בקדימות על פני היחסים עם ההורים. הוא היה מודאג לכך של שנייני יסודי בחברה האמריקנית*. אולם המלומדים נותרו ספקניים, בהצבעם על כך שמדובר בשיקAGO ולא בציגו אמריקה הרגילה. הם היו אופטימיים והניחו שהמיימצא זהה נבע ככל הנראה מшибושים בחברה שנגרמו על-ידי מלחמה"ע השנויות ושהוא ייעלם ברגע שהדברים יחוزو לנורמליות. הרעיון שחברים יהפכו להשפעה הדומיננטית על הילד מוקורה במקרים לא-טיפוסיים בשולי החברה, טענו מבקרים. דאגותיו של גיימנס קולמן נדחו כמעוררות פחדי-שוווא.

גס אניطمני ראי שחול עד שילדי-שלוי ניפצו לפתע את התכחותי. מעולם לא ציפיתי שאבד את ילדי לחבריהם. שמתי לב, באימה גדולה, כי בהגיען לגיל ההתגברות שתי בנותי הגדלותו החלו חגורת סביב חבריהם, הולכות בעקבות מהיגותם, מחקות את שפטם, מפנמות את הערכיהם שלהם. התקשתי יותר ויוטר להחזירן לשורה. כל מה שעשיתי כדי לכפות את רצונותי וציפיותי אך החמיר את המצב. היה זה כאילו ההשפעה ההורותית שרעיתתי ואני סברנו שהיא מובנת מלאיה התאידה לפתע פתאות. חלקק את ילדינו הוא דבר אחד, להיות מוחלף הוא דבר אחר למורי. חשבתי שילדי מחוסנים: הם לא גילו עניין בכנעניות או בעבריותן, גודלו בהקשר של יציבות יחסית עם משפחה מורחבת שאהבה אותם מאד, חיו בקהילה סולידית מוכוונת-משפחה, וילדותם לא שובשה על-ידי מלחמת-עולם וربת. מימצאיו של קולמן פשוט לא נראה רלבנטיים לחמי משפחתי. עם זאת, כשהתחלתי לצרף את החלקים, גיליתי כמה שקרה לידי היה יותר טיפוסי מאשר חריג.

"אבל, האם איננו אמורים להרפות מהם?" שואלים הורים רבים. "האם לדינו אינם אמורים להגיע לעצמאות ולא-תלות בנו?" בהחלט, אבל רק כשמאלכתנו הושלמה וرك על-מנת שיהיו הם-עצמם. השתלבות בمسגרת ציפיות הבוסר של קבוצת החברים אינה הדרך שבה הופכים הצעירים למבוגרים עצמאיים, בעלי כבוד-עצמם. על-ידי החלטת קווי ההיקשרות והאחריות הטבעיים, מוכוונות-חברים חוותת תחת התפתחות בריאה.

יתכן שילדים יודעים מה הם רצים, אבל מסוכן להניח שהם יודעים לפחות הם זוקקים. בעיני הילד מוכoon-חבריים טבעי בהחלט להעדיף מגע עם חברים על פני הקירבה המשפחתייה, להימצא איתם זמן רב ככל האפשר, להיות דומה להם ככל שניתן. ילד אינו יודע מה טוב בשביilo. הורות שמקבלות את הנחיותיה מהעדפותיו של הילד עלולה להוציא את ההורה לפנסיה וכן רב לפני שהמלאה הושלמה. על-מנת לטפח את ילדינו, علينا להחזירם אלינו וליטול אחריות על צורכי ההיקשרות שלהם.

גילויים קיצוניים של מוכoonות-חבריים מושכים את תשומת-ליבת התקשורת: בריונות אלימה, רציחות בידי ילדים, התאבדויות בגיל הילדות. הגם שככלנו מזועגים מאירועים נוראים כליה, וובנו אינו חש שעליינו לגנות דאגה מידית. והם אינם במרכזה של ספר זה. אבל טרגדיות שכבר כאן מוגבלת לכואס התרבות של מרכזים עירוניים גדולים כגון שיקAGO, ניו יורק, טורונטו, לוס אנג'לס. היא פגעה בסביבות משפחתיות - בקהילות המאפיינות על-ידי בתים מהמעמד הבינוני ובתי-ספר טוביים. ספר זה אינו מתמקד במה שקרה אי-שם בחוץ, רחוק מאיתנו, אלא במה שקרה בחוץ האחוריית שלנו ממש.

בעבור שני המחברים, הקריאה להთעוררות הגיעה בעקבות מוכoonות-חבריים הולכת וגוברת של ילדינו - אנו. אנו מקווים שאיתו בילדיכם יוכל לשמש קריאת התעוררות להורים בכל מקום ולחברה בכלל.

החדשונות הטובות

יתכן שאין בכוחנו לשנות את הסדרים החברתיים, התרבותיים והכלכליים המניעים את התופעה של מוכoonות-חבריים, אבל עדין בידנו לעשות הרבה בבתיינו ובבתי-הספר שלנו, על-מנת למנוע את החלפתנו בטרם-עת. לאחר שהתרבות אינה מובילה עוד את ילדינו בכיוון הנכון - לעבר עצמות ובגורות אמיתיות - הורים ומבוגרים המתפלים בילדים חשובים יותר מאי-פעם.

לא נוכל להסתפק בפחדות מהחזרת היחסים הורה-ילד (ומבוגר-ילד) אל בסיסם הטבעי. בדיק כפי שהיחסים מצויים במרכזו קשיי ההורות וההוראה הנוכחים שלנו, הם מצויים גם בלבו של הפטרון. מבוגרים המבוססים את ההורות שלהם על מערכת יחסים יציבה עם הילד עושים זאת אינטואיטיבית. הם אינם צריכים להיעזר בטכניקות או בספרי הדרכה, אלא פועלם מתוד הבנה ואמפתיה. אם אנו יודעים איך לנ هو בילדינו וממי אנו צריכים להיות

בעבורם, אנחנו זוקקים להרבה פhort ייעוץ בנושא. גישות מעשיות נובעות באופן ספונטני מתוך ניסיונו מרגע שהיחסים הוחזוו לקדומות. החדשות הטובות הן שהטבע לצידנו. ילדינו רוצים להיות שיעיכים לנו, אפילו אם הם אינם מרגשים זאת, ואףלו אם מילוטיהם או מעשייהם מדירים לכאורה את ההיפך. יש בכווננו להזכיר לעצמנו את התפקיד הנכון למפתחים ומדריכים. בחלק 4 של ספר זה אנו מציגים תוכנית מפורשת לשימורה על ילדינו קרוב אלינו עד שם מתבגרים, ולהחותה היחסים על נסם אם נחלשו או אבדו. תמיד יש דברים שאנו יכולים לעשות. גם שא-אפשר להבטיח שגישה מסויימת תביא את התוצאה הרצiosa בכל הנסיבות, ניסיוני מונה לי שיש הרבה יותר הצלחות מכישלונות מרגע שההורמים מבנים היכן עליהם למקד את מאמציהם. אבל הריפוי, כמו תמיד, תלוי באיבחון. אנו בודקים תחילת מה חסר ואיך העניינים השתבשו.